

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Школски Гласник

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ.

Бр. I.

У Новом Саду, 15. јануара 1908.

Год. I.

Браћи учитељима!

На жељу браће учитеља са више страна, покрећемо »Школски Гласник«. За сада овако, а ако учитељство истраје у намишљеном раду, да се прикупе у једну заједницу сви другови, који су према автономним приликама упућени једно на друго, ми ћемо, према створеним околностима, радо ставити лист такој заједници на самостално располагање. За сада ћемо настојати, да »Школски Гласник« буде заштитник права школских и учитељских, тумач жеља њихових, путевођа у раду школском и учитељском, помагач даљем образовању учитељском, будилник на дужности учитељске према школи и народној просвети, и јасан израз становишта учитељског у питањима, која се тичу учитеља, школе и српске просвете.

Српско вероисповедно учитељство у Митрополији, било је некад први носилац сваке добре мисли по српску школу и учитељство, оно не може ни сада заостати иза своје остале браће, у које се сад нов живот буди.

Али осим одушевљења, ми морамо имати смисла за стваран просветни рад и не смемо допустити, да утецаји с поља тренутно управљају тим радом, него да тај наш рад буде тако срећен, да он као васпитно огњиште даје топлине и околини својој, и загрева је за добро и напредак свога друштва.

Од препорођаја школског навршује се ове године пб века. У томе добу српска школа и учитељство преживели су јако искуство. То треба да

им је школа, која ће у њима створити нов прекаљен правац, којим ће упутити просветни рад свој. Појме ли значај тога, могу бити пресудан чинилац у преображају целог нашег српског друштва и таким озбиљним радом стећи неоцењене заслуге и светло име своје позиву. За такав рад, тражи се — додуше — да је много што шта друкчије, него што је данас, али баш у корист тога исправљања и усавршавања, дужни смо сви да порадимо и у овоме листу, колико ко боље може.

У то име потписано уредништво, позива сву браћу учитеље и сестре учитељице, да сложено приону око заједничког рада. Што чвршћи и сложнији буде тај рад, тиме ће дичнији бити по нас!

У Новом Саду, 1. јануара 1908.

Братски Вам поздрав од

Уредништва »Школског Гласника«.

*

Покрет који се јавио међу учитељима и тражио, да се покрене поново један лист за школу и учитеље, тумачим као израз пробуђеног јачег интересовања за своју учитељску ствар. С тога покрећем »Школски Гласник« и држим, да ће се у круговима учитељским развити јачи рад за одржање оваког листа.

Као одговорни уредник помоћи ће лист, наш учитељски друг Гавра Поповић, умировљени учитељ.

Молим, да се сви пријатељи овог листа заузму, да га набави свака

школа, књижница, читаоница или слична установа, а уз ту пријатељску помоћ да не забораве ни ону главну: **да се и сами претплате на лист.**

»Школски Гласник« ће излазити 15. и 30. дана у месецу, осим јула и августа. На четврт године стаје 2 К или 250 динара.

Рукописи и претплата шаљу се на: Уредништво »Школеког Гласника« Нови Сад (Ujvidék).

Ђока Михајловић,

учитељ

издавач »Школског Гласника«.

Заједница српских учитеља.

Питање о заједници српских учитеља покретано је више пута. Покрети у том правцу већином су избијали по појединим покрајинама. Први пут обухватио је такав покрет све учитељство, на српском учитељском конгресу, који је одржан 1906. год. у Београду, о великом школском одмору. Нацрт за заједницу свих Срба учитеља, који је тамо прихваћен, остао је до сада само на артији. У корист његовог даљег извођења, није до сад још ништа започето. У »Просвети« од прошле године, изишао је један чланак (мислим од Путниковића), који се неповољно изражава о том нераду и тој заспалости. Ми се потпуно с тиме слажемо. Но природни развитак саме ствари, иде својим током и сад већ видимо, да се по појединим покрајинама ради одлучније на остварењу учитељске заједнице. Учитељство у Босни и Херцеговини, спровело је већ организацију и ради на прикупљању својих тамошњих другова у што јаче коло. Тим путем иде и српско учитељство у Хрватској и Славонији. Српско учитељство у Угарској, има неки вид званичног удружења по својим српским зборовима. Ту установу оживео је »Школски Одјек« још у првом почетку својег излажења, и данас већ има десетак година како постоје ти зборови. Некад су Срби учитељи у Угарској тражили, да се организују на другој основи. То им није допуштено. Ми држимо, да

нам данас није ни потребно да се организујемо на другој основи, него на основи садашњих српских зборова. Но не можемо остати при самом досадашњем уређењу тих зборова из простог разлога, што је досадашње уређење непотпуно, а у таком непотпуном уређењу, цео наш учитељски рад на тим зборовима нема етичке везе. Без те везе не може ни испуњавати своју праву задаћу, а ако не испуњује своју праву задаћу, нема ни стварна успеха од тога рада ни по школу, ни учитељство, ни општи просветни напредак у народу, него се успех тога рада своди на тренутне, незнатне добитке, који нису и не могу бити од знатнијег утицаја на опште унапређење просветних прилика.

Шта, дакле, нами овде треба? Треба да одржимо и унапредимо положај наших српских учитељских зборова. На тим зборовима да тражимо: да се до краја изведе уређење тих зборова и даљег нашег учитељског рада. То ће се уређење извести, ако се приведу у живот годишњи састанци епархијских учитељских зборова и митрополијског учитељског збора. По време уређењу оваких састанака, мораће се и програм рада у српским зборовима у неколико изменути.

Осим редовних својих послова, мање важних питања локалнијег значаја, затим самостално истакнутих питања од општег значаја по школу и учитељство, имала би се на српским зборовима претресати и така питања, која им највиши школски орган достави, да би сазнао становиште свег учитељства у дотичном дидактичном, методском, управном или у опште педагошком питању. Без сазнања овог становишта, не би требало да се предузима на преображају школских, учитељских и у опште педагошких питања и праваца ништа, јер тек овај начин одговара напредном духу времена.

Кад се доведе у склад, рад свих учитељских организација по појединим српским покрајинама, онда се може извести начело заједничког рада на општем унапређењу српске народне школе и учитељског положаја, а тиме и народне про-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У свете у опште, као што је то истакнуто 1906. на конгресу српских учитеља.

Свака така покрајинска организација треба да има свој лист, у којем ће водити бригу о себи, а уједно листом одржати везу и са свима осталим организацијама. У том правцу је изнет предлог и на конгресу, јер таким путем одржаће се континуитет свију заједница. Но на конгресу је без даљег мотивисања, изменут тај предлог и донето решење, да »Учитељ« буде орган опште заједнице учитељске. Ми ни онда нисмо замишљали ствар у том облику. Општа заједница мора имати свој лист, али је наше мишљење, да то треба да буде други неки лист, који би се тек основао са програмом на основу донетих резолуција на конгресу. Лист »Учитељ« пак остао би и даље орган учитељске заједнице (удружења), опшћ Срба учитеља, који су у Србији.

Рађа се питање, докле су границе раду таког удружења учитељског, какво је замишљено и донекле започето на конгресу у Београду? Наше је мишљење, да општа просветна иницијатива таког удружења, не може имати у себи печег недозвољеног и ако чланови таког удружења живе у пет разних држава. И у других наредна живе просветни радници у сличним околностима, па им то не смета да их општи културни интерес води једном циљу. Немац у Австрији и у Пруској или Саксонској, живи у разним границама државним, Француз у Швајцарској и у Француској исто тако, али за то није културно одељен. Но свака држава има своју политичку педагогику и у оквиру ове развија своје назоре, који често у једним и истим просветним радњама виде разне мотиве. Баш с тога је потребно да се организовање српских учитеља изведе тако по покрајинама и да се општој заједници остави само општи етички значај, како не би просветни рад учитељских заједница неправилним тумачењем саме организације њихове, дошао у критичан положај, да му се приписују неисправни мотиви. Државна уређења иако прихватају и штите културан рад, ипак још нису толико еманципована од извесног пред-

убеђења, да не би требало и о томе водити рачуна, те пазити да се таком благодатном просветном раду не стварају без невоље сметње и неприлике.

Наше је, дакле, мишљење у погледу учитељске заједнице, ово које изнесосмо. У томе треба да смо сви на чисто и кад средимо то питање, да пођемо даље у своме просветном раду, којем смо покушали да оснујемо почетак на конгресу.

О даљем програму рада имао би прво да рекне своју реч онај одбор, који је од конгреса прихватио да руководи ствар.

Тежње за преображајем школе.

Прилике друштвене према развиту и преображају своме, повлаче за собом и преображај оних установа, које су с њима у тесној вези. Као што се то опажа на другим културним гранама друштвенога рада, тако се опажа и на школи. Школа као први извор општег културног напретка, морала би се на првом месту подврћи преображају према сувременим потребама људског друштва. Но једно што она има пред собом начело вишег просветног идеала у етичком смислу, друго што су темљи њени основани у оно доба кад социјална питања нису још ни у повоју била, треће што се о надмоћ над њоме боре разни моћни чиниоци у људском друштву, не може она ни данас да се развија на својој природној основи, него је често узимају у службу ти моћни чиниоци, међу којима су обично најчешћи супарници држава и црква. Ма колико да је школа радом својим прокрчила, пута до највишег врхунца угледа и пажње код свију просветних народа, ипак она још и данас мора да сноси стеге и оквире разних обзира, који јој само дотле дају слободна пролаза, док нису у питању њихови интереси. Разуме се, да тај њен зависан положај не одговара начелима ни најстаријих просветних мислиоца, али како њено право царство није од овога света, у којем свугде јача материјализам све боље, то је далеко она зора, која ће донети јасан дан победом школина идеална оружја.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Практичне потребе данашњег друштва рачунају са садашњицом, и према тим потребама теже да изведу преображај школе и наставе у њој. С тога и видимо, да се те тежње усредсређују око националног принципа. Према тим потребама тражи се на западу, да се школа друкчије подели, него што је то сада. Настави и васпитању у разним њиховим степенима недостаје јединство. Ниже и више школство, тако је јако одељено једно од другог, да се прелаз од једног другог, тек накнадном помоћи и приватном наставом испомаже.

Свако дете, члан је културне заједнице у којој живимо и с којом и оно треба да расти и да се развија. На основу тога свако дете и мушко и женско, треба да се двоструко васпита. Потребно му је опште васпитање и стручно васпитање. Опште васпитање му је потребно, да се као засебан индивидуум може разумно сдружити са себи равним члановима друштва и суделовати у раду и тежњама за општим напретком. Стручно образовање му је потребно, да као члан друштва у неком извесном позиву ради и у томе нађе економски напредак и задовољство и себи и својима. Тако би се школство поделило на школу општег образовања и стручну школу. Ово друго образовање је практичне вредности и морало би се што јаче разгранати према разноликости људског рада. Оснозно образовање наше морало би се, према томе, удесити на што широј основи. Што је шира основа, темељније стоји на њој назидана зграда. Сво образовање слично је некој воћци, која има стабло (народну школу), извештан број грана (горње разреде народних и средњих школа, средње и горње разреде виших завода), а многе гранчице на гранама су то, што би у образовању били заводи за занатлије, фабричке раднике, надничаре, ратаре, ниже, средње и више чиновништво, трговце сваке врсте, индустријалце, официре и научењаке, да их сваке у својој струци спреме и образују.

Оваку је организацију замишљао Коменски у својој Дидактици. Ти захтеви ни до сад нису никад престали. Државници

и педагози увек су још за јединство образовања. То се на западу тражило и пре 100 година (Шгајн), а тражи се и сада (др. Рајн.). Рајн замишља распоред образовања оваким редом :

22. год. живота. 16. шк. година.	Војничка служба.		Виша стручна школа. (Свеучилиште, Техника, Академије, Учитељске и учитељичке школе.)	
15.				
14.				
13.	Средња стручна школа.			
12.	Нижа стручна школа.			Виша реалка.
11.				
10.			Гимназија.	
9.				
8.	Виша народна школа.	Реалка.		
7.				
6.	Општа народна школа			
5.	са француским језиком од 4. разреда за децу м. и ж. која ће прећи у реалку или више школе.			
4.				
3.				
2.	(Настава заједничка за м. и ж. децу.)			
6. год. живота. 1. шк. година.				

По Рајновој шеми сва деца имала би једнаку шестогодишњу наставу у народној школи. Деца, која би касније походила вишу школу, имала би задатак да од 4. разреда уче и француски језик. Почетком 7. школске године наступила би подела. Деца која завршују образовање народном школом, походила би још две године вишу народну школу, а после тога би прешла у продужну школу, у којој би школска обвеза трајала четири године. Један део омладине, која се одаје позивима средњег сталежа, прешла би из народне школе у реалку и у овој учила четири године, а по томе даље четири године учила у школама стручним: занате, трговину и за средњи чиновнички ред. Деца, која би учила за неки виши позив, прелазила би после шестогодишње народне школе у гимназију (реалну гимназију и вишу реалку) и овде учила шест година, а после тога довршила своју науку на свеучилишту, техничкој великој школи, академији, учитељској и учитељичкој школи или другом

вишем стручном заводу. Држи се, да би се овако школско уређење могло спровести, јер су у том правцу учињени већ преображаји у Норвешкој и Данској. У Норвешкој по школском закону од 1896 год., деца уче 5 година у народној школи, 4 године средњу школу и три године гимназију. За Норвешку би дакле, важила ова проста шема:

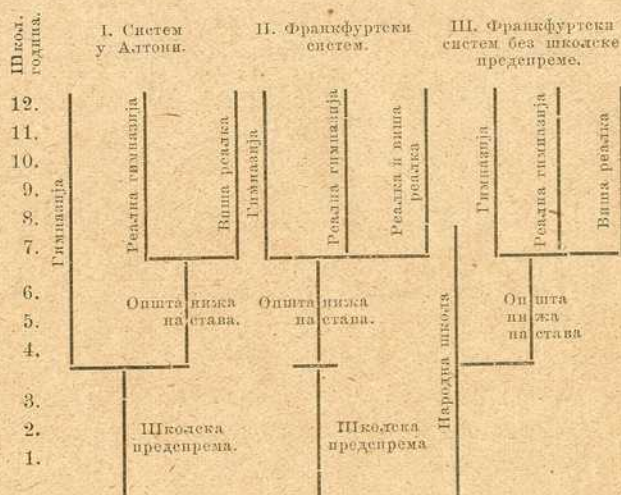

Ново уређење у Данској допушта деци, да после четворогодишњег полагања народне школе, иду у средњу школу опет четири године, а затим у гимназију три године или у реалку једну годину. И у Данској и у Норвешкој, уче се за те три године у гимназији стари језици, један нов језик, математика и природопис, а све то одговара отприлике доњим и горњим разредима хуманистичке гимназије, реалне гимназије и више реалке.

И у Немачкој се ради на сличном преображају. Но у њој се тај преображај више распростире на горње разреде догичких завода. Тек последњих година иде се и за преображајем основне наставе.

Познато је, да данас живот у свему ставља друкчије захтеве на појединца, него што је то било у прошлости. Наука, филозофија и вештина дају увек нова и драгоцену градива, које школа треба омладини да преда. То је само тако могуће, ако се из старог наставног градива све изостави, што је од мање вредности за образовање појединца.

Покрет школског преображаја захватио је, дакле, у Немачкој гимназије. Најпознатије такве реформне гимназије су алтонског и франкфуртског система. У њих је уведена постепеност према овоме реду:

Држи се, да је овака школска реформа доста приближна јединству школе; али је још све то далеко од онога, што Рајн заступа. Но и ове до сад учињене реформе изведене су у малој мери, а то се тумачи тиме, што за тај покрет још нема чврста темеља и јаче воље у народу.

Преображај народне школе зависи од броја деце. Свугде где један учитељ учи сву децу у једној општини, зову у Немачкој једноразредном школом. Такве школе су негде и полудневне. У једноразредној школи сва су деца у једно исто време у школи. Ни у једном школском систему не тражи се у погледу метода, поделе, економије времена, така опрезност као у једноразредној народној школи. Многи учитељи у такој школи нису никад као код куће. Али има понегде и таквих вештака, којима се човек мора дивити. Који се учитељ није навикао да наставним часовима савесно располаже, није довољно дорастао своје звању; успех наставе бива непотпун и губи се добра воља за рад. С тога се растрзање наставних предмета од једног часа до другог, сматра за знатну погрешку, од које треба сваки учитељ колико више може да се чува.

У погледу поделе разреда обично се на доњем наставном ступњу узимају по два разреда, а на средњем и горњем по три. Налази се и такве поделе, да је и на доњем ступњу по три разреда уједно, али се то цени као неправилно и заступа се мишљење, да то треба сузбијати. Што брижљивије спрема учитељ у такој подели

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

прва два разреда, у толико олакшава себи посао у горњим разредима. Налази се и таквих једноразредних школа, у којима има у нижем ступњу више деце, него и у средњем и у вишем. У такој школи учитељ сам себи квари посао.

По невољи има и таквих школа, у којима се због разних незгода држи полудневна настава. У таким школама је непрактично делити школу на три одељења. Много правилније је, да се ту спајају све два и два разреда. У корист бољег школовања тражи се, да свугде где је 80 школске деце или је прешао тај број, буду две учитељске снаге. Полудневна настава као нормална установа у школи, морала би сасвим престати. Но и. пр., у неким немачким покрајинама не може то да се изведе због недостатка учитеља.

Свугде, где има 80—120 школске деце, морало би бити два учитеља. Тада би се настава могла поделити у два одељења, и ако би оба та учитеља споразумно радили, могло би бити повољног успеха.

Из педагошких и школско-техничких разлога, тражи се да сваки разред има свог учитеља. Тек тада се може опште народно образовање тако подићи, како народним потребама одговара.

Држи се, да би у школама са више разреда и више учитеља, повољнији успех био, кад би се више уважала заједничка настава (коедукација — мушка и женска деца заједно). Ово заступају др. Фишер школ. саветник и др. Грундшајд држ. шк. надзорник у Берлину и ректор А. Хијеронимус у Лееру. Ми смо већ раније изнели како о томе мисле неки стручњаци, који су противници тога*) Ако је најтемељнији разлог за коедукацију само то, што би се многи милијуни заштедили спајањем разних женских и мушких школа уједно, онда се и ту огледа само онај практични материјалистички дух, који веје кроз садашње друштво. Но школа мора имати узвишенији циљ, а у корист тога циља, нема јаким и осведочених доказа, који говоре за коедукацију ни код нај-

културнијих народа, а што је који народ мање културан, тим мање је подесан за његове школе систем коедукације. Жеља да се онај виши васпитни циљ, помогне коедукацијом у настави, само је жеља и нема практичне вредности за садашње друштво.

У погледу броја разреда, данас се још увек одржава троразредни и шесторазредни систем. Дошло се до уверења, да шесторазредни систем не одговара најпотпунијем школском уређењу. Варошке школе у Немачкој јако су се развиле и потребно им је да се продуже разредима. Стога се држи, да би за мање вароши и већа села био подесан систем четвороразредни, а за средње и веће вароши и за велике сеоске општине, систем осморазредни. Овај шири систем и у Немачкој је тек последњих година узео видније размере. По статистици од 1906. године било је у 57 великих вароши у Немачкој, 20 осморазредних и 27 седморазредних школа.

Но уређење школа и у наставном и у васпитном правцу морало би што већма ићи за тим, да што више деце дођу до највишег разреда. Ако су највиши разреди народних школа празни, онда је стање тих школа нездраво. Или је неподесан наставни план и тражи сувише или у старању око саме школе није све у реду. Немачки школски људи веле: »Више вреде шесторазредне школе са пуним горњим разредима, него осморазредне с празним горњим разредима«. Ово би могло бити мерило и за наше прилике. Педагози народне школе живо расправљају последњих година питање о попуњавању тих најстаријих разреда. У неким варошима покунали су, да у корист тога смање градиво у Наставној Основи. Неки су опет томе хтели тако помоћи, што су наставно градиво тако разредили, да је н. пр. у 8. разреду у главном понављање, проширење и учвршћивање знања, које се дотле примило. И нова Наставна Основа за берлинске школе у многome је изведена у таком правцу.

У погледу новог уређења варошких школа неки школски људи (Grothe,

*) „Шк. Одј.“ 1906. бр. 23. и 24. „Нацрт за школ. Уредбу“, стр. 373.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

»Deutsche Schule«) траже, да за сву децу буде обвезно полагање забавишта. Тиме би се изједначиле разлике у домаћем васпитању. Поменути писац заступа мишљење, да је шесторазредни систем подеснији од осморазредног. Деца, која би за шест година свршила шест разреда, походила би после тога још два разреда више народне школе, у којима би било предмета обвезних, и по свом избору, а наставу би водили стручни учитељи. Касније образовање, поглавито стручно, преузела би стручна школа, коју би сваки по својој вољи изабрао.

Неки школски кругови у Немачкој говоре о оснивању завршних разреда, који би заменили досадашње пофторне школе, које и у тамошњим школским круговима исто тако имају својих противника, као и наше пофторне школе у нас. Но ти планови су тек почетци почетка.

У погледу повторних школа тражи се, да оне буду редовне обвезне школе за сеоску децу, која су изишла из народне школе, јер недељне повторне школе, предавања путујућих учитеља и сличне установе, не могу се узети као нека добра допуна недостатку наставном у повторним школама. Сеоска повторна школа треба да је засебан васпитни завод, који истина продужује рад народне школе, али има своју посебну сврху. Сеоска повторна школа треба да је подељена у три одељења (од 14—17. године), и ако има значај земљораднички, да је уведена у оквир економских завода, тако да би из ње могао ученик продужити науку на неком зимњем течају економске школе или на другом којем сличном стручном заводу. Ако така сеоска повторна школа има значај занатски, то не би требало, да је веран отисак варошких занатлијских школа, него да одговара посебним потребама сеоског занатлије.

У погледу повторних школа за женске, тражи се да уз обвезно похађање школе, буде настава у њима тако удељена, да спреми женску децу за добре домаћице и добре матере. У корист тога, да уз сваку таку школу постоји кухиња

и забавиште; а уз стручне такве школе да постоји радионица.

Како су на западу јако развијени занати и индустрија, то се у јачим размерама ради и на што бољем уређењу школа, које су потребне тим струкама. Но иако су такве стручне школе имале угледан број ђака у појединим годинама, то у опште, ипак знатан део омладине занатлијске и индустријске остаје без наставе и школског васпитања. У тој врсти наставе тражи се, да се ученик уведе у знање по неком сређеном плану, а пошто то не може сваки занатлија у својој радионици да даде своме ученику, то да се оснују такве радионице као школе, где ће ученик моћи допунити оно знање, које је стекао у радионици оног занатлије, код којег је учио занат. Оваке радионице постоје на западу и до сад уз стручне школе, али за допуну шегртског знања послужиле би ове, које би биле самостални заводи.

Обзиром на све те захтеве, тражи се, да се и за учитеље створе заводи, где би се могли спремити да уз свој редован посао у народној школи, могу држати наставу и у таким продужним школама. У Пруској је већ 1904 г. било од 11.517 учитеља, који су радили на стручним школама, већина учитеља са народних школа.

И женске више школе према садашњем своме уређењу не одговарају сувременим потребама. Оне нити су народне школе, нити су више школе. Више женске школе треба да своје ученице спреме за свеучилиште. Мишљење, да девојкама које неће даље учити или се неће за неку струку спремати, може поднети и образовање са извесном границом, није исправно (М. Лишњевска). Напротив, тражи се, да се и девојкама даде прилика да могу развити своје способности до пуног образовања за научни позив. Према вишим школама за дечаке, да се оснују и виши заводи за девојке. Као што се они деле на реалке, реалне гимназије и гимназије, тако да се и ове деле на више лицеје без латинског, са латинским и са грчким и латинским језиком, а у свези са лицејском наставном основом. Лицеји ти замишљају

се као јавне нормалне школе у којима би настава одговарала шесторазредној и вишој дечачкој школи или реалци. А виши лицеј да има течај од четири године и да прима само оне ђаке, који с успехом сврше лицеј.

Неки су кругови школски у Немачкој за то, да се по разредима знатно смањи број деце, како би се индивидуалним поступком око појединог детета више постигло наставом. Свакојачко настава јако пати због препуњених разреда, због недовољног броја учитељских снага и недовољне замене. С тога и Немци веле, да су још далеко од школског идеала проф. Rehmke а, који тражи, да у једном разреду не буде више деце од 30.

О манхајмском школском систему*) разна су мишљења. Чека се за тим, да се виде успеси, који су постигнути у појединим местима, где се чине покушаји са таким разредима. Извештаји о покушајима, који су у томе вођени у Лајпцигу сарамерно су повољни, но коначни резултат моћи ће се донети, кад се тај покушај изведе до краја т. ј. после седмогодишњег проучавања. Незгода је, што извештај број деце изађе из тих помоћних разреда пре времена, због сеобе у неку другу четврт, где нема тих помоћних разреда. Но поменути извештај истиче, да скоро сва та деца, која су у науци заостала те стога преведена у те помоћне разреде, имају неке телесне недостатке или су иначе болешљива. Тако их има 6 нервно слабих, 4 с погрешком у говору, 8 тешког слуха, 13 кратковидних, 11 слабокрвних, 4 туберкулозних.

У погледу Манхајмског система, држе неки стручњаци (Х. Шерер), да је он поникао због неподесне школске организације у Манхајму, где је знатно претоварена Наставна Основа. С тога баш и износе школски стручњаци (учитељ Прајс у Јени) као основу школској организацији питање Наставне Основе. Иначе је констатовано да Манхајмски систем помоћних разреда, није нова мисао, него

да је још у деведесетим годинама то по- никло у Вормсу. Но у Вормсу у тим по- моћним и упоредним разредима нису само она деца, која су од природе слабог дара, него су ту у приличном броју и она деца, која су због разних неповољних прилика заостала од наставе и стога нису могла упоредо с другом децом да достигну циљ. Но осим тога је у Вормсу, из тих помен- утих година уведено, да сваки учитељ недељно два часа, после редовне наставе, утроши на ону децу, која су заостала у настави због дуже болести или друге које сметње. Ово се уводи и у школама у Шарлотенбургу. Овде ће се увести поред помоћних и упоредних разреда за слабију децу и помоћни разреде за даровитију децу, а у ове разреде увешће се између осталог и настава у страним језицима. Но ово је већ мало већма комплицирана школска организација, јер то не само да не одговара оној излазној тачци: »да сва деца обвезна за школу, у прописаном року а по једном наставном плану достигну једну сврху«, него се ту већ ствара веће разликовање деце, и у томе се не може ви- дети опште лековито средство, него на- против, треба се чувати од сваког заплетеног уређења.

Мишљење, дакле, о тим помоћним раз- редима не може се још тачно изрећи, јер се то питање мора још дуже времена проучавати.

За сад смо изнели какви погледи вла- дају у напредних школских кругова, у погледу уређења разредног и поделе оп- штег наставног и васпитног програма. У даљим одељцима изнећемо погледе на- предних школских људи, о преображају школске наставе, око појединих предмета. Држимо да је потребно сваком нашем учитељском другу, да је познат са савре- меним назорима напреднијих просветних кругова у страних народа, а на првом месту, да знамо мишљење немачких пе- дагога, јер они још увек воде понајглав- нију педагошку реч. Мишљења ова из- носимо на основу најновијих њихових опсежних извештаја крајем 1906. године.

(Продужиће се.)

*) Види „Шк. Одјек“ 1906. 23. и 24. бр.

КЊИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦУ.

Време је да се и о овој грани књижевности у нас, поведе мало озбиљнија брига. У просвећенијих народа оснивају се удружења која воде бригу о томе, у нас ни поједини признати књижевници не посвећују томе пажњу. Последњих година опажа се у нас неки мали напредак у томе, од како се почела бавити том књижевношћу неколицина учитеља у Србији. Но то је све још почетак почетка, и да немамо на том пољу радова чика Јовиних, и из ранијих година радова чика Стевиних, изгледало би, да тек сад почињемо стварати основ тој књижевности. Док Немци имају на том пољу угледне књижевне величине као што су: браћа Грим, Хај, Рајник, Хофман (Фалерслебен), Дифенбах, Шмит и др., а у новије доба угледан број одабраних спремних књижевника; док Французи имају на избор ствари за своје читанке из дела Фенелових, Додеових, Золиних, Марије Пап-Карпантје, Ренара, Малота, Анатола Франса, Бернардина де Сен-Пјера, Дроза, Пјера Лотија и многих других на гласу књижевника, у нас осим чика Јове, чика Стеве и неколико учитеља, раде на дечјој књижевности — гимназисте. Лепе ствари!

Зар узданици народној не треба посветити мало више пажње? Зар наши признати песници не би могли посветити мало времена проучавању душе детиње и живота детињег, те тој књижевности дати полета? Зар наши уметници-сликари не би могли и на том пољу развити своју уметност? Та кад је могао чика Јова, проучити немачку књижевност за децу, и из ње пренети оне многе лепе песмице од Хаја, Рајника, Фалерслебна, Грима и осталих, зашто да се не нађе још која српска песничка душа, да српској деци засветли мало светлијим песничким лучем, него што су они гимназијски песнички жишци.

На тој књижевној пијаци у нас, нема никакве малте. Ту улази сваки слободно без икаква опреза, да ли ће га неко потегнути на одговор, за његову незрелу робу. Наша српска књижевност по дру-

гим струкама, није тако баш у повоју, да не би требало да и овој врсти књижевна рада — књижевности за децу, поклони пажњу и створи једно ма и мање средиште, које би давало правац томе раду и критички одабирало оно што ваља, те тако стварало боље и подесније прилике за развитак те корисне књижевне гране. У напреднијих народа постоје критички одбори, који оцењују шта је добро, а шта није.

Таке би критике требало мало нама, но пре тога требало би у нашим књижевним средиштима, књижевници праве спреме, да проуче ту врсту књиге у других напреднијих књижевности, да стварају на том пољу дела од трајне вредности и тиме развију онај рад, којем је управо чика Јова ударио темељ са чика Стевом, и да унесу у њега свежа живота, те га подигну на ону висину, која му доликује, а која би и њима и народу служила на част. Лепо је имати добру вољу у неком раду, као што се то види код већине наших књижевника, који раде на дечјој књизи, али покрај добре воље у многим послу треба још много што шта, а тек у овом књижевном послу за децу треба много, што не може дати само добра воља, него уз темељну студију још и дух, који свему живот даје.

За овај мах само указујемо на несрећеност овога рада у нас, а подесном приликом још ћемо и подробније повести реч о овоме.

И. Т.

Педагошки преглед.

Србија. (Темељан преображај народног образовања.) Недавно је позвао министар просвете Јов. П. Јовановића учитеља и уредника „Просвете“ у Крагујевцу и саопштио му намеру у корист реформисања основне наставе. Данашња школска обвеза од четири године не одговара у довољној мери просветним потребама. С тога би министар хтео, да се уведе шестогодишња школска обвеза за оне, који не продужују учење у средњим заводима. После свршене основне наставе увело би се обвезно школовање до 18. године. За ово су потребна и већа повчана средства, с тога министар тражи повишење државних издатака за школе. У прошлој години предвиђено је на школске потребе у државном

прорачуну 27%, а за 1908. год. тражи се 32%. — Ово је одлична мисао. Но с обзиром на тешкоће, које би се појавиле у извођењу тога, у такој земљорадничкој држави као што је Србија, не би ли било лакше изведљиво онако образовање народно за зрелију омладину, какво је засновао Грундвиг у Данској?

Хрватска и Славонија. Између учитељства српског и хрватског дошло је до деобе. Сви су били у једној заједници, али под хрватским именом. Старешине и вође учитељског удружења нису уважиле праведне захтеве Срба учитеља и морало је доћи до расцепа. Срби се удружују на самосталној основи и покрећу свој лист „Српски Учитељ“, који ће излазити у Н. Градишци под уредништвом Мил. Млађана. По појединим срезовима Срби учитељи се већ организовали, без разлике по карактеру школе. Све су ово појаве, које дају наде, да ће се и српско учитељство спојити у једну снажну војску, која ће као моћна и спремна целина у многим просветним питањима бити чинилац који одлучује. Тако је и право! Не познајемо своју снагу, а кад је једном упознамо, спашиће нам вео с очигу и указаће нам се слика много свежијих боја и пластичнијих облика, која ће нас животом својим задобити за себе, да се пренемо из мртвила и похитамо пој спремици, сложни и одлучни.

„Хрватски педагошко књижевни збор“ издаваће од сад „Напредак“ као научно-педагошку ревију. Уредник је Ст. Басарићек. Он ће заступати у листу теоријску педагогију, мање чланке и белешке. Помагаће му у раду: Милаш Пејиновић за практичну педагогију, Даворин Трстенић за педагошки преглед, Јосип Шкавчић за књижевни преглед. Напредак ће излазити у месечним свескама по цену од 10 К годишње. Као додатак »Напредку« излазиће двапут месечно, лист »Хрватски учитељски дом«, уредник му је Степан Шмид. Овај лист ће заступати мисао у корист слободне школе и слободног учитељства. У овом правцу подељен је рад и у словеначког учитељства око „Попотника“ и „Учитељског Товариша“.

Бугарска. Почетком ове школске године уведена је у бугарске основне школе нова Наставна Основа. По тој Наст. Основи најмањи број часова је 22 (у I. и II. р.) а највећи 26 (у III. и IV. р.) односно 28 (у III. IV. р. где је један учитељ са сва четири разреда). Осим тога је уведен ручни рад у III. IV. р. као необвезан предмет. Од 22 часа у I. II. р. отпада по два часа на цртање, певање, гимнастику и деје игре, у свему 6 часова. Остаје 16 часова за науку о вери (2 ч.), за бугарски језик (10 ч.) и за рачун (4 ч.). У III. IV. р. отпада исто тако на техничке предмете по 2 ч., а тамо где је један учитељ са сва четири разреда по 1 час за старије разреде. У погледу наставе у науци вере, нова бугарска Наст. Осн. стала је сасвим на правилно становиште. У прва три разреда све молитве узимају

се само на бугарском језику. Сам обим градива у појединим разредима сасвим је на свом месту. У I. р. се учи само прекрстити се и молитва господња. Од библијских прича не узима се из старог завета ништа, а из новог завета о рођењу, крштењу, врбици, васкрсењу и вазнесењу. Осим тога поучни разговори с децом о њиховим доживљајима у школи и у породици. Ми смо с незнатном изменом све то заступали и при стварању наше нове Наст. Основе, али у нас се не може никад из своје рођене увиђавности нешто прихватити, него се мора годинама држати старог прилога, и тек кад други свет далеко одмакне од нас, ми се онда сећамо, да пођемо за њим.

У опште је цела ова Наставна Основа са свим напреднијег духа, ослобођена од многих неоптребности, а примерена добу деце и обиму наставног времена. Тако је из осталог веронаучног градива узето нешто из старог завета једино у III. разр., а све остало је из новог завета, догма је само у толико заступљена, у колико се символ вере учи на матерњем језику и у кратко објашњава. Словенски језик почиње се у IV. разр. Рачун у I. р., сва четири вида узима се до 10, а до 20 само скупљање и одузимање. Осим тога упознају се деца само са $\frac{1}{2}$ и $\frac{1}{4}$, а даљи разломци до $\frac{1}{10}$ уче се у II. разр. Земљопис и повесница, права и дужности грађана, природопис, све је то одабрано како треба и сваки школски радник мора одати признање људима, који су умели тако добро средити наставно градиво.

Једна лекција библијских приповедака

из Старог Завета.

Прича о Јосифу.*)

(Како су браћа продала Јосифа).

Методски поступак у III. р.

1. Веза са пређашњим. Учили смо већ о Јакову. Како се Јаков звао још друкчије? (Израиљ; свугде се тражи одговор у потпуној реченици). Зашто се звао Израиљ? — Ко му је дао име Израиљ? — Ко се још прозвао по том имену Израиљ? — Од кога се намножио народ израиљски? — (Од синова Јаковљевих). Колико је синова имао Јаков? — Сад ћу вам приповедати о синовима Јаковљевим.

2. Приповетка.

а) Јосиф и његова браћа. »Јаков је волео све своје синове, али је опет највећма волео сина Јосифа, јер га је он највећма слушао. То браћи Јосифовој није било право. Они омрзну на Јосифа. Браћа су Јосифова чувала овце у пољу. Једанпут отац пошље Јосифа у поље, да види шта браћа га је код оваца. Јосиф послуша оца и оде у поље.

*) По библиј. прип. Ј. Бороте.

б) Јосиф у јамаи. Кад је Јосиф дошао у поље, угледају га браћа из далека и договоре се да га убију. Кад је Јосиф дошао ближе браћи, они га ухвате и баце у једну дубоку јаму и седну да ручају.

в) Јосиф иде у Египат. Док су браћа још седела и ручала, угледају из далека неке људе, који су њима ишли. То су били неки трговци. Браћа се предомисле да не убију Јосифа, него га продаду овим трговцима. Трговци одведу Јосифа у Египат и тамо га продаду једном богаташу за роба.

г) Јосифово владање у Египту. Јосиф је мирно трпео зло, које га је снашло. Чувао се да не згреши, добро се владао и чинио је само оно, што је право и поштено. За то му је Бог био у помоћи, те он сд роба постане први човек до цара, царев заменик.

3. Разговор о приповеданом. Ја сам вам приповедао приповетку о Јосифу, како су Јосифа браћа продала. Коју сам вам приповетку приповедао? — Пазите — дакле — добро како се зове та приповетка. Како се зове?

Прво сам вам приповедао о Јосифу и његовој злој браћи. Пазите! Ја ћу вам о томе још једанпут приповедати! (Сад се приповеди поново одељак а).

Чули смо овде, како су зла била браћа Јосифова: Њихов отац — како се звао њихов отац? — Он је знао да они нису добри и да често раде ма шта код оваца. За то је шиљао где кад кога да види не раде ли што рђаво. Кога је послао Јаков сад у поље да види шта му раде синови? — Јосифа (Одговор ће бити у потпуној реченици). Где су била тада браћа Јосифова? У пољу. — Јесте; а поље је то било далеко од места где је Јаков живео. — Зашто је ишао Јосиф браћи? — Шта му је рекао отац? (Иди види шта раде они код оваца). — Јосиф је био послушан син; па шта је радио кад му је отац то заповедио? — Послушао је оца и отишао у поље. — Кад је подуже тако ишао, дошао је већ и близо онога места, где су му била браћа. Кад су га браћа из далека угледала, опет су се срдила, на њега, што иде да их надгледа. Они намисле да учине сасвим нешто зло и безбожно. — Шта су хтели да учине Јосифу? — Хтели су да га убију. — Шта су говорили међу собом? — Говорили су: „Хајде, да га убијемо!“ — Јесте, они су хтели да га убију. — Да је то један велики грех; о томе та зла браћа нису мислила. А како каже она заповед божја о убиству? — Заповед божја каже: Не уби! — Која је то заповед божја? — А браћа Јосифова на све то нису мислила. Па нису мислила ни на то, како ће бити њиховом оцу, кад чује да је Јосиф мртав. На све то безбожна браћа, нису мислила, него су наумили да учине зло. Реци још једанпут, какво су зло наумили да учине?

(Свршите се).

Извештај о стању школа

у епархији темишварској.

1. Број душа.

У темишварској епархији има свега 78 црквено школских и 3 школеке опћине (Манастир св. Ђурађ, Камер, св. Ђурађ и Мупара) и само црквена опћина: Овсеница, где једино нема ерпске народне школе. Осим тога требало би да припада темишварској епархији и црквено школска опћина Ходмезева шархељ, но то питање још је спорно, будући да тамошњи Романи траже, да опћина њима припада. Ово питање налази се пред судом.

Срп. правосл. душа има у темишварској епархији мушких 78.353, женских 75.765, свега 154.118. Ако би они подаци били тачни, то би онда према броју из 1903/4. шк. год. 149.570, значило, да се Српство у темишварској епархији за годину дана умножило 4548 душа.

2. Број деце од 3—15 година и број забавишта.

Деце од 3—6 година било је 4.450 м. 4.439 ж. свега 8.989. За ову децу има ерпско народно забавиште само у Араду, Вел. Бечкереку, Вел. Кикинди, Куману, Ђали и Чакову. Многе претежним бројем ерп. полит. опћине отвориле су и издржавају комунална забавишта, а боље би било да су отвориле ерпска вероисповедна.

Бар они Срби где су забавишта потребна, да хоће своја да отворе. Деце од 6—12 година, школообавезне, било је 8871 м. 8530 ж. свега 17.401 а то је према броју ерпских душа тек 11.29%. Од 12—15 година било је 3.355 м. 3.111, ж. свега 6.466. Свега деце од 3—15 година било је 12.146 м. 11.254 ж. свега 23.400.

3. Колико је деце очрошћено од похађања школа.

Под опраштањем од школе разумеју се они случајеви, који се могу извинити а ти су били ови: 1. од свакидашње школе опрштени: Због душевних и телесних болести 89 м. 89 ж. Због похађања туђих школа 415 м. 229 ж. Због превелике удаљености 185 м. 221 ж. Због тескобе у школ. дворници 54 м. 114 ж. Због заната и трговачких струка 4 ж. Због похађања виших школа 66 м. 65 ж. 2. од похађања пофторне школе опрштени: Због заната и трговачких струка 237 м. 121 ж, због похађања виших школа 162 м. 122 ж; због болести и удаљености 145 м. 122 ж. Обвезни на похађање свакидашње школе 8094 м. 7684 ж. свега 15.788, на похађање пофторне школе 2948 м. 2818 ж., свега 5766. За обе заједно 21.554 оро деце.

4. Колико је деце похађало школу?

Уписало се у школу почетком школске године свега 9976 деце; до 1. новембра 2519 касније 1163. Изостало од школе о ускреу 1560, о духовима 813, крајем школ. године 11.285.

5. Број разреда учишља, учитељица и забавиља.

У темишварекј епархији било је у 1904/5. школ. години свега 199 разреда, у којима су делали 121 учитељ и 78 учитељица.

Деца су била по spolu овако подељена: у 64 разреда ишла су мушка, у 47 женска деца а у 88 разреда мешовито и мушка и женска.

Забавишта је било 6 са толико забавиља.

Жен. ручни рад предавале су учитељице, но у неким општинама где нема учитељица или пак где је системизовано посебно место за предавање жен. ручног рада (В. Кикинди) било је помоћних учитељица за овај предмет. Број ових износио је свега 9.

Кад је говор о учитељским снагама, ту морамо опет споменути стари недостатак наш: оскудцу сталних учитеља у многим местима. И која су већином та места? Баш оне мале општине, где већином нема никога од интелигенције, па понајвише немају ни сталних свешеника, те су као обезглављене.

Узрок зашто нема сталних учитеља још увек лежи у томе, што је учит. плаћа у тим општинама тако малена, да је с њоме немогуће на крај излазити. И, наши учитељи — којих и иначе нема превише — радије иду у државне и комуналне школе па и у Босну и Ерцеговину него у ове наше мале општине. У те општине је Е. Ш. Одбор морао да именује привремено учитељице или у најбољем случају било је у по неким и привремених учитеља, но ових само дотле, док нису нашли погодније место, па онда би одмах отишли тамо.

У ранијим извештајима већ је истакнуто, колико штете наноси нашем народу та привременост, па зато тај недостатак овде само у кратко додирујемо. Требало би нам брза лека али како? И саме општине а и фондови наши и добротвори — сви би требало да похите и да по својим силама потпомогну, да се могу боље и уредне учит. плаће установити и ето одмах лека овој невољи.

Није било сталних учитеља у овим општинама: у Арад-Гају, Бочару, Гаду, Ђиру, Ечки, Иванди, Камералном Св. Ђурђу, Канаку, Кнезу, Лукаревцу, Малом Бечкереку, Манастиру Св. Ђурђу, Моноштору, Мунари, Парцу, Рудни, Соки, Станчеву, Толвадији, Торњи, Фењу, Хрњакову, Црној Бари, Чоки, и Шурјану.

6. *Како су деца полазила школу.*

Свакидашњу школу похађало је више од 8 месеца и то: I разр. 2094 м. 1768 ж. II разр. 1401 м. 1249 ж. III разр. 853 м. 765 ж. IV разр. 756 м. 486 ж. V разр. 248 м. 151 ж., VI разр. 27 м. 14 ж. — свега 4.608 м. 4.488 ж., заједно 9.096.

Мање од 8 месеца полазило свега 2.207, касно се уписало 3.518.

Потпуно без наставе остало 3.738.

7. *Колико је било иноверне и назаренске деце.*

Иноверне деце било је свега 26, а назарен-

ске 108. У погледу назаренске деце констатовано је, да је ове деце било у 1903/4. шк. години 173, те је према том број њихов за годину дана знатно опао. Колико се делом из ових података а делом и иначе у народу види, назаренство је у нашем народу у опадању.

8. *Колико је деце полазило пофторну школу.*

Полазило је I разред пофторне школе 1284 II разр. 765, III разр. 715; заједно мушких и женских 2764.

Није полазило пофторну школу свега 2888. Као што се види, више их није ишло, него што их је ишло у псфт. школу. А то је велики недостатак за подизање опће просвете у нашем народу.

9. *Изостајање. Мере против исмарних родитеља.*

Пријава је свега учпњено 1003 а у тима је пријављено имена 7.931. Заиста велики број!

Деца су изостала од школе свега 252.347 полудана.

Глоба је изречено 362 с 1 круном, 56 са 2 кр. 1 с 3 кр. 26 с 4 круне и 2 с 8 круна.

Оправданих изостајања било је м. 18.633, ж. 15.164, остала на име 218.550 сва су неоправдана.

Ови бројеви показују грдне празнине нашег унутрашњег школског живота, због чега веома страда успех школеки, који не може после потпуно накнадити ни највећа амбиција ни најбоља спрема учитељска. О овој појави рећи ћу доцније још коју.

(Наставиће се.)

Из школске самоуправе.

Извештај о раду Епарх. Школског Одбора у Темишвару дана 19. (28.) новембра 1907.

Оверовљен записник прошле седнице. — Умољено упутство од високогсл. Школског Савета у ствари обраца достављеног од високог уг. Министарства просвете, по којем ће се састављати записници о учитељ. беривима. — Достављен отпис вел. Ш. Савета ц. о. у В. Бечкерек и В. Кикинди ради изјашњења: која би била вољна примити ерп. вишу девојачку школу и које би издатке зајемчила ради издржавања пете школе. — Више декрета достављено на уручење. — Узето к знању решење своепарх. конзисторије у ствари предавања ерп. језика у неерп. школама у Чоки. — Наређено цркв. општинама, да имају пазити, да се тачно уплаћују порезе и други јавни терети на школске земље и друга имања. — Позвата ц. о. у Срп. Св. Петру да поднесе план и прорачун за градњу учит. стана.

— Узет к знању извештај овоспарх. админ. одбора, да је на овд. замослбу поделено ц. о. у Ђиру припомоћ из епарх. фонда у износу од 40 кр. за обуку женског ручног рада у там. школи. Поднесен на више решење уток Уроша Исакова и др. из Меленаца против избора две там. учитељице. — Услед молбе Д. и М. М. привр. учитеља у Рудни, да се прогласе за сталне извештено исто кр. шк. надзорништво торонт. жупаније, да је њихова молба неоснована. — Извештено исто надзорништво, да је учињено расположење, да се учит. место у Фењу и Оросламошу стално попуни. Одређени изасланици, који ће присуствовати приликом полагања заклетве подручних срп. нар. учитеља пред држ. властима. — Позват учитељ Ђ. А. у Х. да поднесе изјашњење на тужбу там. житеља. — Поднесено више доставница о уручењу декрета високосл. Школ. Савету. Упућен шк. одбор у В. Б., да и надаље сматра за привремену учитељицу Отилију Јовановић-Стајић и да јој има давати плаћу по зак. пропису. — Одређено ц. о. у Р. да поднесе обрачун учит. дугова за порез и ради регулсања Тамиш—Бегеја. — Поднесено више изборних списа високосл. Шк. Савету у сврху издавања декрета. — Умољен Е. А. О. у Т. да изасланичке трошкове С. Ј. од ц. о. у М. овршним путем убрати даде. — Неким цркв. опћинама одређено, да настоје на томе, да се полазак школе поправи. — Изаслан С. Ј. члан овога одбора у Т. Х. да прибере списе и друге податке у предмету утока против проглашења сталном там. учитељице и подељења дозволе учитељици Ј. Б. за вршење пошт. звања, које там. м. школски одбор ни на више позјурница није поднео. — Постављен за привременог учитеља у Оросламошу Радослав Ловић. — Достављени искази о веронауч. настави у несп. школама овоспарх. конзиеторији. — Узет знању извештај школ. референта о стању оводручних срп. школа у 1906./7. шк. години. — У погледу избора учитеља у Соки затражени од ц. о. неки подаци. — Позват м. шк. о. у Лукаревцу, да расписне стечај за там. учит. место. — Позват м. ш. о. у М. Б. да отвори V. и VI. р. — Потврђен избор Р. С. за председника ш. о. у Ђали. — Упућен ц. о. у Б. да затражи припомоћ из срп. нар. фондова за зидање школе. — Диецип. списи К. Ђ. М. учитеља у С. Ч. са утоком там. м. ш. о. поднесени високосл. Шк. Савету. — Поверено Д. П. у Врањеву, да при-

бере потребне списе у предмету потраживања учит. М. Васића у там. ц. о. — Умољен А. Е. О. да упути ц. о. у Г. да се постара за изворе из којих ће назидати побочне зграде уз там. нову школу. — Узет к знању извештај ц. о. у Ф. да је неплатно потраживање учитељице у В. К. у ствари установљења одштете за огрев због закашњености. — Учињена расположења на извештаје више ш. одбора у ствари уређења учит. берива. — Потврђен избор М. Р. за члана шк. одбора у В. Б. Узет к знању извештај м. ш. о. у Р. у ствари набавке шк. књига. — Разрешен изасланич. дужности јер. Г. С. у ствари обрачуна ц. о. у С. са там. учитељицом из разлога, што нема ц. скупштине у С. — Упитан Е. А. О. за имовно стање ц. о. у Шурјану ради уређења учит. плаће по пропису. — Позвана ц. о. у С. К. да учитељству квинквенале у течај стави, а за допуну истоме плаће до минимума да затражи из С. Н. фондова припомоћ. — Позвана ц. о. и м. ш. о. у Д. и Р. да закључе уређење учит. берива. Изаслан Ј. Ј. у Кнез и М. Бечкерек, да там. управе поучи о извршењу налога, који се односе на уређење учит. берива и испуњење фасија. Позвана ц. о. у И. да учини припрему за отварање нове школе. — Упућен м. ш. о. у Ц. Б. како ће кр. жуп. надзорништво промену учитељства пријавити. — Узео к знању извештај учитељица К. Р. у Ф. да је там. школа због заразне болести затворена. — Водиће се у евиденцији молба Ђ. Г. свршеног учит. приправника ради получења привр. учит. места. — Издата јер. Ј. П. у Б. пријава учит. Ј. С. у П. да му там. ц. о. неуредно издаје учит. берива, да ово питање уреди. — М. Ш. О. у К. С. Ђ. јавља, да је школа због заразне болести затворена. — Одбијен уток Ј. С. учитеља из П. у ствари закупа шк. земље. — Разни спорови између учитељства и цркв. опћина издати дотичнима на изјашњење. — Пресуђени председник и перовођа ц. о. у Боки на слошење извиђ. трошка, јер нису благовремено поднели исказ о унутар. стању там. школе. — Упућена ц. о. у Т. да није дужна плаћати 5% прирез за издржавање држ. школе. — Уступљена пријава В. Т. учитеља у М. о одсуствима му од школе ради одласка у седи. Шк. А. там. м. шк. о. да се стара за замену, како настава не би и штете трпела. — Решено свега 118 предмета.

ПРЕГЛЕД КЊИГА.

Буквар, за ниже пучке школе у Хрватској и Славонији. Круто везан стоји 60 филира. Загреб. Накладом кр. хрв. слав. далм. земаљске владе. 1907. Тисак П. Граница.

У току свих последњих 30 година писмо добило толико нових букварева, као за ове последње две године. Једна од тих новина је и овај Буквар. Нећемо упоређивати какав је он пре био, а какав је сад, него ћемо у опште поћи са прегледањем: шта у њему има, а шта нема.

Први ступањ у овом буквару написан је чистим методом писања-читања. У другом ступњу прелаз је на курзив, а у трећем ступњу прелаз је с курзива на штампано писмо и то одмах и на читање реченица, а постепено на трећој страни већ и са тежим шчитавањем, где су на почетку два сугласа а уз њих самоглас, и ако дотле нигде нема основног вежбања, ни лакших почетака у таком тежем спајању. Четврти ступањ су велика писмена писана и штампана заједно, а пети ступањ кратке реченице из градива за очигледну наставу. Други део је читанка.

У првом ступњу употребљен је метод анализе речи и употребе првог гласа. И ако напредни методичари све већма напуштају овај метод и служе се другим сувременим методама, ипак је још увек и тај метод у употреби код једног дела методичара. Но ти методичари иду бар за тим да изиђу речи које су подесније за ту прву употребу. Овде међутим има и ових речи: игла, егеде, анђео, љиљан, медвед, споп, чарапа, хамови, ципела, џамија, филир. Према утврђеним назорима признатих методичара, у овој првој употреби треба да су одабране речи, које су од једног, највише од два слога, уз то да у њима нема слога, у којем је два сугласа, заједно (као п-гла, или чак слог од четири гласа, као сноп), а речи од три слога никакво неузимати ако се могу наћи подесније, а зар од анђела, егеда, хамова, чарапа, ципела и т. д. нема подеснијих речи?

Не види се ни какав је правац руководно писца при ређању писмена у првом ступњу. Чист фонетички правац није, јер онда не би дошло **в** на шесто место, а **о** и **а** после њега; није ни чист графичан правац, јер онда не би измешано дошла писмена развој линијског система. С тешком муком се одговорило и психолозији у обради првих шест писмена, јер оно ши и ши, пи-ши и пи-ши, баш није никаква логика. Но са великом смишљеношћу, а уз то темпераментом који одговара психи дејој на том добу, не може се похвалити ни остало градиво у првом ступњу. Једино што би се ту могло истаћи, јесу прилично добре слике и ако би се и ту могло тражити, да код неких главних предмет буде јаче и самосталније истакнут од осталих ствари које су уз њега, као што би могло бити

код слике игла, шило, дула и дуванкеса, љиљан и лествице срп и споп. Друга је добра страна висина писаног писмена у првих 7, односно 11 писмена. При овој последњој висини бар, требало је остати кроз цео ступањ. Но оној висини код првих 7 писмена требало је дати и саразмерну ширину.

Ако је ко из чистог уверења, присталица чистог метода писања и читања, онда мора томе остати и доследац, те се после вратити и на штампано писмо и њега постепено обрадити, а не прескочити сву ту систематску обраду и наједанпут изнети градиво са тежим слововима већ на трећој страни штампаног градива. Исто тако присталица, чистог метода, писања и читања, не би требао, ни ступањ у којем су велика писмена, да обради мешовито, него да остане доследац своме назору и да све до Читанке изради редовним путем чистог метода писања и читања. Овако се овде види час једно, час друго и према томе може се тумачити, да се није имала у виду права узрочна веза, зашто је нешто овако рађено, а није друкчије.

Градива за читање у првом ступњу веома је мало, а већ смо споменули да у њему нема никаквог живота; уз то се то градиво и тако раствара на слоге, да се већ код четвртог писмена прелама реч из једног реда у други. Ово не би никако смело бити. Градиво за читање у II. и III. ступњу, сувише је празно. Према овоме како је овде н. пр. у 3. ступњу, наједанпут почето читање са свима писменима без постојне обраде, требало би да су и реченице обрађене као саставни делови неког описа или приче, по 2, 3 и 4 заједно.

У четвртој ступњу, градиво за читање је сасвим суво моралисање, које је по садржини својој слабо примамљиво за децу, те тиме и теже за читање. А осим првог ступња у целој књизи, ни једне сличице!

Пети ступањ је уз своју сухопарност још и обичним пицером сложен и онда не само да до краја књиге не уступа пицеро, него чак долази још и ситнији слог. Чудновато је, да је у Хрватској и Славонији, о којој, се мисли да много методски ценидлачи, могла постати као званично издање ова књига, која као прва књига мале деце не само да није подесна у нечем незнатнијем, него напротив само први почетак што изгледа да је почет са разумевањем а што даље, то све мање стручњачког погледа и разумевања. Склоп реченица, број речи у њима, садржај њихов, све је то изнето тако, као да тиме неће имати посла и натеге онај мали почетник, којем је свака сигнатура огромна тешкоћа. Фонетички принцип није доследно спроведен, градиво за читање није богато ни занимљиво, није је према дејем појимању згодно удешено, није је одабрано, а ни начин излагања не одговара лепом српском језику, јер има и оваких реченица: »Примит ћу те и дат ћу ти...“ Истина да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

др. Маретић и оваким облицима даје места у хрватском или српском језику, али наш лепи чисти српски језик не зна за то и не треба да зна. У књизи, дакле, која је српској деци намењена треба да се pazi на матерњи језик деци.

Чудновато нам је да влада у Хрватској и Славонији, која свакојачко има угледних методичара, којима су познате прилике немачке (данас најбогатије) букварске књижевности и методике првог читања, није израдила бољи буквар, ма и са овим методом који је употребила. Али свакојачко би много више добила и школа и учитељство, да је у раду с букваром чиста фонетика на основу физиологије гласа стожер, око којег се окреће цео рад. Овај буквар, држимо да није подесан да се њиме постигне повољан успех с мање мукe. А то је једно начело, које мора бити излазна тачка код удешавања буквара, јер с много мукe постићи неки, па ма и повољан успех, то није у овом послу ни уметност, ни знање, него стара тортура за владе негдашњег српцања.

Ђ. Михајловић.

БЕЛЕШКЕ.

Ново државно надзорништво. Министар просвете поставио је поново државно надзорништво школа у Панчеву, које је укључио пре више година, и то: За Панчево, за срезове: Алибунарски и Анталфалски (Ковачицки). За државног надзорника је наименован Др. Фрања Радаван, досадашњи поднадзорник Б. Бодронке жупаније.

Промене у учитељству. Веселин Маријански, привр. учитељ у Ст. Футогу, изабран је за сталног учитеља, Мирослав Бугарски, привр. учитељ у Бачком Петровом Селу, изабран је за учитеља Чобанцу.

Изабран за школског надзорника. Милош Костић учитељ у Бања Луци изабран је за школског надзорника за епархију бањалучку и доњотузланску. М. Костић је свршио учитељску школу у Сомбору 1882. год. Као свршени приправник изабран је за учитеља у Бос. Градишци и тамо вредно радио више од 20 година. Пре три године је изабран за учитеља у Бањалучку. Избор Костића за надзорника прихватило је учитељство у Босни са задовољством, јер је М. Костић био за све време својег учитељевања нетрајан борац за напредак школе и учитељства. У новом положењу имаће још шире поље за тај племени ти рад.

И ово је ново за нас. Новембра прошле године био је избор два учитеља у Потсдаму. Четворица учитеља, који су тражили та места држали су практичне радове са школском децом пред т. зв. школском депутацијом. Сваки је ком-

петенат одржао два предавања. Између њих изабрали су једног из једне варошице и једног са села, трећег нису изабрали, а четвртом су рекли да се други пут прво добро спреми и усаврши у своме раду, пре него што баца око на тако место. — Не би згорег било, да се и у нас по некима то каже.

Учитељске плате. У Саксонској ће се у будуће кретати учитељска плата између 1800 К и 3600 К осим слободног стана.

Деца по фабрикама. У Енглеској има 200.000 деце испод 13 година, запослене у фабрикама као подневни радници. Енглеско учитељство тражи, да делимично ослобађање од школе не сме бити пре навршене 13. године.

Трајање великог школског одмора. Проф. Др. Бургерштајн, препоручује на хигијенском конгресу у Берлину, као најподесније време за велики школ. одмор у умереном поднебљу онај део године кад су најдужи дани и највиша температура. За сву средњу Еропу препоручује ову шему: Почетак школе почетком септембра; први наставни период три и по месеца; тада, око Божића две недеље одмора; затим око три месеца наставе; после тога две недеље одмора, крајем марта и почетком априла, затим опет три месеца наставе; велики одмор у јулу и августу.

Против јавних испита. У питању школских испита, недавно је учитељско удружење у Лајпцигу обележило ово своје становиште: »1. на јавним испитима и изложбама нико не може видети стварну вредност оног образовања, које је дете добило, а тако ни оценити стварно рад учитеља, на том образовању. 2. Много пре су испити од штетна утицаја на дете, због једностраног истицања интелекта и стварања уображене вредности; на учитеља због скучености његове слободе у раду и воље на рад; на општи школски рад, због изнашања истога на пазар и скретања на други правац с праве задаће, која треба, целог човека, да образује. 3. Данашња педагогија мора из научних и практичних обзира, јавне испите на народним школама сасвим изоставити.«

За Змајев споменик. Г. Милан К. Петровић учитељ и благајник срп. учит. збора у В. Кикинди, послао је 38 К 17 фил. за Змајев споменик, коју су своту скупили тамошњи учитељи и учитељице од својих ученика. И на име: С. Ајвазова 2 К 09 фил. С. Бакочева 4 К 12 фил. Н. Лујановићева 3 К 24 фил. Ј. Влаховићка 3 К 80 фил. В. Адамова 1 К 40 фил. П. Михајловић 2 К 48 фил. М. Косић 5 К 02 фил. С. Петровић 2 К 70 фил. С. Лаковић 2 К 22 фил. М. Терзин 1 К 92 фил. М. К. Петровић 2 К 78 фил. С. Радовић 1 К 34 фил. М. Моцић 1 К 90 фил. Д. Николић 1 К 78 фил. М. Бандић 1 К 38 фил. И новац и овај списак стигли су још прошле године преко уредништва »Школ. Одјека«. Новац је одмах 1. 14. фебр. 1907. год. уложен у »Учитељ. задругу« на други новац тој цели намењен (Књига бр. 2). Списак пак доносимо сад, пошто је »Школ. Одјек« престао излазити још крајем 1906.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА
А. ПАЈЕВИЋА (С. Ф. ОГЊАНОВИЋ)
 У НОВОМ САДУ.

Препоручујемо наше велико стовариште српских, немачких и мађарских, стручних и забавних књига. — Примамо претплату на све могуће стручне и забавне листове.

На захтеве шаљемо бесплатно каталоге и дајемо обавештаје.

Велико стовариште писаћег и цртаћег прибора, финих хартија за канцеларије и школе.

Нове српске књиге за учитеље.

Компејреа, Габријела, Теоријска и практична педагогија, превео са француског Р. Огњановић К 3—

Коменски Јован Амос, Велика дидактика (Didactic magna) превео Ј. Милодраговић К 2—

Савим с правом велики немачки педагог Дитес, да је Коменски педагог првога реда, највећи свих времена и свих народа, светлило свога века а у педагошким стварима Ђеније првога реда. (Из предговора).

Барусковић Ј. Латинске сентенције, К 150

Нове музикалије

Бајић, Српкиња, П. издање, за гласовир и певачка друштва К 1—

НОВИ ПРОПИСЕВИ, на глаткој белој хартији. На корицама одштампан текст др. М. Свињарева „О сушници“. Препоручени од еп. епарх. школског одбора бачког. **Цена је по комаду 4 филера.**
ОБИЧНИ ПРОПИСЕВИ српски, немачки, диктандо и рачуници. **Цена за 100 комада К 130.**

Купујте „**Српско школско мастило**“ 5% фонду Св. Саве.

≡≡≡ **„НАТОШЕВИЋ“** ≡≡≡

Учитељско Деоничарско Друштво у Новом Саду

са основном главницом од

50.000 круна

ради понедељником, уторником и суботом од 5 сати и четврком од 2 сата после подне.

Прави **1.500.000 К** годишње целокупна промета.

1—6

САДРЖАЈ: Браћи учитељима. — Заједница српских учитеља. — Тежње за преображајем школе. — Књижевност за децу. — Педагошки преглед. — Једна лекција из библијских приповедака. — Извештај о школама у темишварској епархији за 1904—1905. год. — Из школске самоуправе (Седница ЕШО. у Темишвару). — Преглед књига (Буквар за српске школе у Хрватској и Славонији). — Белешке.

»Школски Гласник« излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 250 динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата шиљу се на: **Уредништво „Школског Гласника“ Нови Сад (Ujvidék).**

Издаје: Ђока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.

Штампариа деоничарског друштва Браника у Новом Саду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS